

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 26.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 1. ЈУЛА 1873.

ГОДИНА III.

О ПЕТРОВУ-ДАНКУ.

Колико се свет наш радује Ђурђеву-дну, јер је онда прекужио патњу преко зиме — толико дваред већма жељно очекује Петров-дан. Испадне-ли ратару нашем јесења и пролетња му мука за руком — онда и помози боже; омахне-ли га пак, онда је зло и назадак целој му кући и свима на дому. А да у нас с ратарем, ил да речемо: са земљерадником сваке руке, заједно напредује ил назадује и наш занатлија — то ће сваки знати и без нас.

Па зашто је то тако у нас?

Ево, гледаћемо, што се краће узможе, да одговоримо на питање ово; а мислимо да је о томе врло угодно говорити баш у ово доба године.

Сви ми знамо, да наш свет, што земљу ради, готово једино само од плода тога живи и кућу држи. Наш ратар, на прилику, по године ради и ргадује а по године по томе левентује, да не рекнемо да баш лењствује: сва му је друга заслуга и привреда, ако кад кога куд с коли одвезе — другога газдовања и тежива ретко ћеш где наћи на дому наших, иначе окретних и бистроумних ратара.

Зато дакле тако жељно очекује тај наш свет да уздрављу и на миру дочека Петров-дана — па благо си њему, ако је окусио новине, првине плодова одлетине, а да није још о спасову, ил до зла-бога још о мученици морао да праг обија бездушнику грку-Чивутину.

С ово неколико речи хтедосмо таки да навестимо, како наш земљерадник једнострано ради и зарађује. Заћи, брате, ако ти наш, иначе красни и честити народ на срцу лежи, по сели за дан и за други. Бадава ћеш ти тражити и распитивати, рад будући, на пример, да купиш две три хиљаде чаура свилених, ил десет петнаест центи меда и воска, ил двеста триста кола разног воћа кала мљенога, ил четир пет центи лана, ил двеста триста оваца пасме свиленовуне, ил два три грла коња, ил стотину и другу комада беле марве фајте оплемењене и т. д. — од свега тога на многи мести заман ћеш и витати. Тај наш свет по сели још једнако живи, што-но реч., по преданијама, ка-

ко је од својих старих научио и запамтио. Која је врста хране и рода пртила где, кад оци наши и праоци овамо дођоше — та се ради и обрађује у нас тамо и дан-данашњи. Бадава се у ученом свету и у просвећених народа природне науке гаје, и нарочито земљерадна хемија шири, те тамошњем земљераднику рад олакшава и тешку муку стоструко наплаћује — бадава велим, јер од свега тога наш свет врло мало ил нимало не разбира.

„Еј, стара су времена боља била, свет се више бога бојао, па је бог и давао — године су боље рођавале и било је у свету свака добра и берићета“ — тако се наши старији у народу вајкају, те тиме као бајаги правдају себе и своју нехатност.

Од правдања овога једно само у неку руку стоји а то је: да су године могле, велимо: могле боље рађати, јер земља није била јоште изргана и изцеђена као данас; а друго, није било по нашим крајевима ни толико света наплођено, а нарочито није било толико туђинштине, гладне ал вредне, које откуд, из бела света поиздолазило и наш народ управ рећи подсело, као данас што је. Да богме, да су оно друга, ако и не доиста боља времена била, кад је ратар, ил наш богаташ, куповао ланац земље по дукат, а друга су данас, кад се за тај исти ланац земље плаћа по двеста триста форината. Али као што је земљи цена скочила, скочила је тако и храни и свакој работи, коју човек са земље збира — рад данас и вредноћа далеко се скупље плаћа неголи некада. А како свет напредује, ил бар треба у свему да напредује, те да лакше и угодније живи: то, већ с тога, што су потребе људске разноврсније, треба да буде и газдовање светамногостручније а нарочито газдовање и привређивање у земљерадника.

Примера па и угледа ради завиримо на час у авлију и у кућу по сели немачки, ил ако баш нећемо да се угледамо на туђина, а оно пођимо и походимо на дому и у домазлуку брата нам по ерви Словага — па ћемо одмах на први мах видети, шта ти земљерадници раде и како од разних струка зарађују и привређују!...

Та, земље, где ми живимо у ови крајеви, такве су да бољих у свету нема; земља је ово као оно добра мати и газдарица у кући, што, ако је, као што ваља поштујеш и држиш — обасипа те сваком драгошћу и милином, и спори ти и множи сваки добром и берићетом.

Рецимо, да су за пређашњих времена народ наш с једне стране гњечили, одирали и тлачили спахије и великаши, војница и погибија на толико бојних поља туђе користи ради, а с друге опет слабо се ко бринуо, да му књигом и науком очи отвори, него га још у главу био и затупљивао; рецимо једном речи: да су таке прилике биле, да свет наш није могао, све да је и хтео, на боље поћи; рецимо на послетку, да су те прилике још и данас до зла-бога неповољне за народни у свом духу развитак; рецимо, да се наш старији свет не да од својих застарелих предрасуда обавестити — али при свему томе злу и пречењу, ипак је данас поље широко и отворено за свакога, ко би рад био своје роду и народу да буде на руци, да се нађе знањем и саветом на помоћи: живом речи и примером.

Кад би већина, ил бар половина нашега света књигу знала — онда би, да богме, тиме много лакше било; овако пак, готово је узаман само писати, и најлепше речи низати, и најпробитачније поуке прибирати и у књизи и листови народу пружати и нудити, кад је мал-не сваки пети слеп код очију, не разбирајући се у писму.

Али има у нас ипак доста и предоста zgodних прилика, где се може бар предходни у томе посао, где тек отпочети, а где богме баш и вршити. Та, ако ништа друго, а оно бар наш народ радо слави и преславља. Ако не другда, ал за цело о храму превеном и о славама манастирским гомилама к цркви долази; том приликом може разборита глава много шта рећи и паметном речју к добру упутити. Само примера ради, да напоменемо, шта би и колико би вредило народу нашем, кад би, на пример (само на пример) владике наше, архимандрити и т. д. тог ружета остали безбројни у таким приликама потрудили своје „кости комотне“ па у народ сишли, те народ поучили и на боље упутили — тма пута више би народу своје, чији хлебац једу, хаснили, него што којекуда тешке путе прте и броне, снујући и прендећући народу своје замке и омче мртвоузаче!...

Ми и нехотице застранисмо мало даље. „Говорило се и говорило народу — рећи ће многи — па речи одоше у ветар!“

Јесте, додаћемо ми на то: говорило се, али шта и како!

За речма у напредних људи и народа иду дела. Лепом речи ваља гвоздена врата нехатње нашега народа отворити, а за тим одмах у народ ући и дела стварати.

Удружавање је данас душа раду, и покретачи помагач заједничком јачању и напредовању. Кад ништа не раде они одозгоре, онда ваља да бар они подупру и упуте народ наш, који с народом живе и мру.

У сваком би нашем селу и вароши, где наш народ живи, могли пријатељи народни покренути и основати по коју задругу, према околностима, где је која за што. На прилику: задругу за гајење свилених буба, задругу за произвађање лана на велико, задругу за кованлук у великом, задругу за сађење и подизање великих воћњака, за унапређивање хране што летина доноси, задругу за оплемењивање стокe и сваковрсне марве, задруге за оснивање и издржавање школа ратарских и земљерадничких и т. д.

А како је наш народ вреле крви, живе нарави, ваља га привикивати стрпљењу и чекању, док не види прва плода од својих задруга.

Тако радећи, стаћемо на пут многоме злу и сметњи, са чега наш народ, а особито наши земљерадници ужасно ударише назад, те их, како која година, све већма потискује туђин, довлачећи се из бела света, и предузима им куће и огњишта, прекрасне њиве и поља равне Бачке и роднога Баната, дивне винограде и горе богом благословене Фрушке, а за које оци наши и праоци толико реди потоцима крвцу пролише, док својим назваше.

Тако ће се Србин ратар и уопште земљерадник и већма радовати, да дочека Петров-дан, да га привати и потерепи летина; а неће се плашити ни назадовати, баш кад која година летином и омахне.

Помози се, Србине, па ће ти и бог помоћи!

—ја—

ДЕЧИЈЕ БОЛЕСТИ.

8. Мраса (Musern.)

Кожње се болести дечије могу махом сматрати као опасне, за то, што свака може сама собом, или посљедицама, које наступају иза кожне болести да скрате детету живот. За то не треба код деце ни једну осну узети олако, већ и с тога, што већина ових болести прелази с болестнога детета на здраву децу и што све постају љубе и опасније, што је већа редња.

Така је болест мраса. Она је по себи безопасна, кад нападне старију децу, људе, или поједину малену децу, али кад се прометне у редњу онда постаје као и друге оспе мора за малену децу. Њојзи су изложена сва деца, без разлике пола и старости и то највише за време зубње. Пре но што наступи зубња веома се ретко појављује. Редња мрасе обично долази с пролећа и траје док је топло, јер се тада деца мешају једно с другим; кад наступи хладноћа, и деца се одлуче, ње нестане.

Мраса је заразљива кожна болест (оспа,) с којом је свакад скопчана и грозница. Она се смести у кожи, те ова изгледа као да су је бухе изуједале.

Пре но што навали ова бољка појаве се неки знаци по којима се може свакад поуздано знати, да ће да дође оспа. Деца се најпре сневеселе и не радо се баве с играчкама за тим се узнемире, смуте се, изгубе апетит, зевају често и туже се да имају муку и да их боле стомах. Где што хоће и да блују кад што поједу. За тим наступи грозница с тресавицом, коју замени ватруштина и то се чешће повтори. Деца се сад туже на главобољу и костобољу, тако да би помислио да је права зимница грозница. Али види се по томе да није што не попусти него бива све јача и јача. Кожа је сва зажарена а неће да се зноји; језик побели, само је на врху и на ивицама црвен. Јака жеђ почне да мори децу, те сваки час ишту напитање. Очи, које су до сад биле зажарене поцрвене јако, почну да сузе и дете их окреће од светлости, капци почну да се надимају а нос се заптије и из њега потеку балекао оно у кијавици, само што још јако сврби те га деца сваки час тару. Игутање буде отежано јер се запали ждрело као у кијавици, те глас дечији промукне и наступи кашаљ, који траје још дуго иза болести. Ако је грозница јака деца су у буни и могу да добију грчеве.

Од петог до осмог дана појавиће се оспа. Дете осети најпре свраб у целој кожи за тим почињу излазити пегнице, најпре на челу, по бради, по носу и образима. То су мале црвенкасте пегнице, једна од друге одлучене, и само мало узвишене над кожом. За један дан, најдаље до сутра биће их по целој кожи, и то у овом реду: најпре по врату, па по прсима, по трбуху па за тим по удовима. Пегнице се брзо множе и сливају се једна у другу, те буду веће и тада су обично лупчастије, и имају облик полумесеца; али свакад остаје међу њима и здрава кожа само је лице пуно од оспе, те се за то и надује. За дан два остане оспа на једну меру, и с њоме стоји болест на једној висини, а трећега дана почну пегнице да буду блеће и да добију жућкасту боју, а тиме и да попуштају други знаци болести. Иза тога почињу да се љуште сва она места која су била осута, и то по оном реду, по коме је изилазила оспа. Сад опет почиње кожа да сврби, све донде док се оспа сасвим не сасуши и кожа не добије своју пређашњу природну боју.

Како почне оспа да се љушти, одмах поусте и други пратиоци болести и кад нестане трагод оспе болесник је опет здрав. Цела болест траје 10 — 15 дана, а бива и слабије оспе, која прође и неостави за собом ни каква друга трага, до мало кашља.

Из овога се види да је мраса обично безазлена бољка за то људи мисле о нојзи, да не заслужује ни какве пажње. Али и то није тако: може се лако десити, да пратиоци ове болести постану опасни за живот. Нека

деца почну још испрва да проливају зеленкасте изметке и ако им се скоро не помогне, умиру за кратко време. Исто тако може навалити крв у мозак, и у плућа те изазвати погубелне грчеве, који уморедете и онда кад му је на руци најбоља лекарска помоћ. Нарочито дешава се где што, да остане иза оспе кашаљ, јер се излеже болест у цигерицама кад дете захладни у оспи или кад се почне опорављати, и кашаљ у таквим приликама свакад може да умори. Обично су последице ове оспе: запаљење очију које још траје дуго пошто оспа прође, за тим гнојаве ране на кожи, или ток из ушију, а нарочито кашаљ који је испрва слаб, али, који за мало буде жесток и дете прелази у хектичаву болест; на послетку виђају се и шкрофле иза ове болести.

Добро је што наши родитељи чувају своју децу, док су у тој болести, али може им се пребацити, да је не чувају добро од заразе, кад је већ редња околина; или кад већ преболу, неће још за неко време да их причувају од хладна и влажна ваздуха, јамачно што не знају, да је баш тада опасност за дете најјача кад устане из постеље.

Што се тиче неге у болести, то ваља дете одма да иде у постељу, како се појаве први знаци ове болести, и да се држе топло све до краја, али не да утрпавају дебелим перинама, као што то обично бива, јер јака топлота није баш саветна у овој болести. Осталу децу ваља одмах одлучити из оне стаје где је мали болесник и не дати, да у кућу долазе туђа деца. Само тако може се предупредити редња. Собу не ваља јако топлити и прозоре треба застрти, јер су очи болесникове јако осетљиве. Лети кад је топло могу се пред подне и отворити прозори, али тада ваља пазити, да болесник не буде изложен промахи. За пиће ваља дати детету устајалу воду, и само онда кад је гушобоља јача, појити га свежом, а где што и хладном водом. Уз то ваља да пије теј од липе, слезовине или зове, и ако је кашаљ слаб треба у теј помешати мало арапске гуме, а кад је јак, по мало нишадора. Ако дете није отворено, ваља му дати клистир од топле воде или теја од камиле, са мало зејтина. Храна треба да буде житка и оброк смањен. Нудиља ваља да пази, да се дете кад нападне на ватруштина, те га узнемири, не открива а нарочито ако се зноји, јер може захладнети и навући зле последице. С овима простим кућевним средствима обично деца оздраве, ако навала није одвећ јака, а где се то деси, онде не треба родитељи да оклевају тражити своје чаду лекарску негу, да не жале, кад се деси какво зло, што то нису учинили за времена. Кад се ољушти оспа, и дете устане из постеље, ваља га још за који дан држати у умереној топлој соби, и све мало навикавати на хладнији спољни ваздух.

Др М. Ј.

ИЗ ПРИРОДЕ.

Сунчана топлота и црне хаљине.

Сунце и црне хаљине! Шта има сунце и његова топлота са црним хаљинама, а шта црне хаљине са сунцем? Мож' да има више, него што би човек и помислио. Из својих црних хаљина можемо да научимо нешто доста важно, што нам згодном приликом може да буде од користи.

Јеси ли, читаоче мој, опазио што на себи, кад се у лето о благим данима и иначе обучеш у стајаће рухо — у црне хаљине? Је л' да ти је онда било већма врућина, него иначе, кад си имао на себи беличасте хаљине, или у опште хаљине отворене боје? То си морао за цело опазити, само не знам, јеси ли размишљао, за што је то баш тако, за што црне хаљине тако да загреју човека, кад је хаљина хаљина, а сунце сунце. Зар су црне хаљине што друго од белих и беличастих?

Свему је томе узрок то, што црна боја упија у себе више зрака сунчаних, него бела или иначе отворена боја, а што више зрака падају на које тело то ће се то тело с отим више и загрејати.

Да је то све тако, као што рекох, о томе се може уверити сваке најлакше овим примерима. Узмемо две једнако велике крпе, једну белу или отворене боје, другу црну или угасите боје, па их обадве у зиму, кад сија сунце, ставимо једну поред друге на снег. Шта ћемо на то опазити? Под црном крпом ће се снег пре истопити и више ће га се истопити, него под белом. За што то? За то, што је црна крпа упила више зрака сунчаних, већма се загрејала, па је по томе већма загрејала и снег под собом, него бела крпа. Зар би се иначе и истопио снег под црном крпом брже, него под белом? Из истог узрока истицаће се зими пре прљав и угаљан снег по путу, него чист и бео на крову.

Или да узмемо справу, којом можемо да измеримо колико је топло или хладно у соби и на пољу. Справа се у главном састоји из затворене скаклене цеви, која има на доњем крају опет стаклену куглу. Та је кугла напуњена живом и жива показује, како је топло ил' како је хладно. Што је топлије, то жива у цеви све више скаче, пење се у вис, а што је хладније, то жива све на ниже иде, пада. Справа се тако каже „термометар“ или по српски топломер. Сад кад узмемо два таква топломера, па на једноме намажемо куглу чађу, а на другоме оставимо куглу онаку, каква је, те онда оба та топломера изнесемо на сунце, па шта ћемо сад ту опазити? Жива у ономе топломеру, коме је кугла намазана чађу, скочиће на више, него жива у ономе топломеру, коме кугла није ничим намазана. Зар би то могло бити, кад не би чађава кугла упила више сунчане топлоте у себе, те по томе и већма загрејала живу, што је у њојзи, него она бела ничим не намазана кугла?

Видиш ли сад, да тако исто бива и са црним хаљинама? Црне су хаљине то исто, што и црна крпа или чађава кугла. И оне више упију сунчане топлоте у себе, те по томе и већма загреју наше тело, него што би то иначе било, кад би биле на нама беличасте хаљине.

За то лети, ако хоћемо, да нам не досађује врућина, то ћемо се облачити у беле хаљине или у хаљине отворене боје, а не у црне хаљине или угасите боје. За то је добро зими у топлој соби седети у црним хаљинама, јер црне хаљине упију у себе више топлоте из пећи, те нас по томе боље загреју, него друге какве хаљине.

С почетка рекох, да се из својих црних хаљина можемо научити нечем, што нам згодном приликом може да буде од користи. Ево, шта раде изучени баштовани, кад хоће да им воће, особито позно, што пре сазре. Узму коју даску или коју летву, па их премажу црном бојом. Те црне даске или летве метну онда иза воћке с оне стране, куда највише падају сунчани зраци. Даске се и летве јаче загреју, па онда топлота с њих прелази и на воће, те ће онда брже да сазре. Ако воћке стоје поред зида или тарабе, онда не треба дасака ни летава, него се само вид или тараба премаже црном бојом.

* * *

ШТА КОЈИ НАРОД ЈЕДЕ?

Кад идеш са севера југу, то ћеш видети, да народи све више једу биљке и воће. Рус и Швеђанин, Норвежанин и Данац, Немац и Нидерлађанин воле месо; јужни Француз воле хлебац; Талијанац је задовољан са својим макаронима (резанцима), својом полентом (Кашом) и својим зељем; Грк и Турчин такође мало једу месо, као год и азијатски ратарски народи; у јужној Индији милијони људи док год су живи не метну парче меса у уста, и живе понавјише од пиринча и зеља и од плодова палме и банане. Јужњаци такође мање једу него ни северњаци, и лађе, које се спремају да путују, по данским северним морима, дваред толико хране натоваре, као кад у јужне, топлије земље плове.

У неким приморским земљама рибе су најглавнија храна; оне су као нека средина међу месом и биљем и не хране тако као месо, због чега у неким земљама као посно јело важи.

Животиња једе сирову храну; једе је онаку, кака је од природе. Човек зготовљава храну, дотерује је, соли је, бибери је, сипа у њу разна зачина, како би је начинио мекшом, укуснијом, и како би је стомак могао лакше сварити. Животиња пије само воду из извора, реке, баре. Човек готови разна пића, која му драже непце и живце.

Животиња се не брине толико за храну. Она једе где шта нађе. Она се поводи за глађу, за нагоном. Човек унапред приправља себи храну.

Стомак је господар света. Он је научио људе копати и орати, тимарити марву, ловити рибу и друге животиње. Он их је научио заната, научио их је трговати. Да њега није свега тога не би било.

Прва је потреба човечија да утоли глад, и то га тера да ради, да себи храну набавља. Осим хране треба му још одеда и стана. Колумб хтеде да ближим путем дође у Индију, како би силна блага, храну, злато и драге камење отуд у Јевропу донео. И он нађе Америку. Јевропљани од оно доба селе се у Америку па се тамо настањују, тамо живе, и одатле шаљу у Јевропу разну храну и друге производе: памук, дуван и т. д.

Људи имаде на земљи до својих дванаест стотина милијона. Од ових 12 стотина милијона морају њих хиљаду милијона да непрестано само за свој свакидашњи хлеб раде, морају да се муче, да само своју глад утоле, која се сваки дан повраћа.

Људе, који су у топлој земљи, сама природа некако научи, да једу биљке. У земљама, у којима је сунчана жега велика, нужна је пре свега храна, која хлади, која човека оживљује. У топлим земљама човек и не треба толико хране, лакше живи него ли они, који се налазе на северу и у умереном појасу земаљском. Јужњак почива у хладу палме, која му даје здраву храну, а жеђ своју гаси он на оближњем извору. Кућу прави он од бамбус-треске, а одева се лавим суњом, или асуром којом немарно тело покрије. На неким адама у јужном океану (мору), као на прилигу на лепој ади Таити, скоро и нема кућа и одеда, Ко ту има кућу и одеда, тај већ тера луксус, тај је раскашан, разметљив. Где ту нема палме, имаде хлебнога дрвета, које ти људи саде. На свим обалама тих ада има тога корисног дрвета. Има у том јужном мору једна гомила острва (ада), које су пуне мирисавих биљака, карамфића, орашћиха и других мирисавих производа. Кад путујеш, па се упутиш тим острвима, то на неколико сати осетиш мирис, тако да цела околина, цело оближње море мириши. На тим острвима има тога хлебног дрвета. Ти људи изваде језгро из плода, па га као кестење или у усијаном пепелу пеку или га у води кувају.

А како на против тешко живе ловци, пастири, рибари земљеделци или виноградари у хладнијим земљама! Човек мора целу годину да у зноју лица свога ради, да би храну, кров и одеда зарадио. Како он теже послове ради и како је ту ваздух општрији, то мора више и чешће да једе, него ли јужњаци. У топлим земљама мора човек да мање једе, јер само тело не може много да поднесе. Ма да има и неких јужњака, који се не стиде своје северне браће, који не уступају ни Јакутима и Татарима, а ови су познати као прождрљивци. На југу, у Африци, наприлику Кафар и Бушман, украде вола, па га за кратко време и поједе. Тангалац кад закоље вола, а он истопи маст, па је кадар врло много од ње попрати. Но на југу је

то ређе. Јужњаци обично мало једу, Нежан Хинду, који живи на реци Гангу, у Индији (у Азији,) морао би умрети, кад би појео толико као Монгол. Овај поједе три до четир фунте пресна меса, па му није ни бригаша. Ескимии и Камчадали једу масна јела, јер их ова чувају противу зиме. Они пију најрадије уља од китове масти, једу чорбе од китове и рибије масти, и ако добију од Јевропејаца лојаних свећа, то их у меден кус поједу. Пужеве и жабе не маре, тако исто не маре ни за скакавце, које опет Сирјани, Арапи и Мисирци радо имају. (Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ НАРЕДБЕ.

Наставни план за срп. осн. и повторне школе

(Настављено.)

Б, У ПОВТОРНОЈ ШКОЛИ.

По §. 40 од уредбе за српске народне школе траје ово учење 3 године, и имају се по §. 41 држати предавања зими по 5 а лети по 3 часа недељно, осим она 2 часа у дане недељне и празничке. И овде се броји зимњи течај до 1-вог Марта, а летњи до краја школске године.

Овде су најудеснији часови: Недељом и празником зими по подне од $\frac{1}{2}$ 2 до $\frac{1}{2}$ 4 за женску, а од $\frac{1}{2}$ 4 до $\frac{1}{2}$ 6 за мушку децу, ако је 1 учитељ; ако ли су 2 учитеља то сваки своју децу држи до $\frac{1}{2}$ 4 часа; лети држе се јутром од 6 до 8 предавања за дечаке, а по подне од 3 до 5 за девојке. Часи преко недеље зими најзгоднији су у дан одмора од 8 до 11 часа пре подне за дечаке и од $\frac{1}{2}$ 3 до $\frac{1}{2}$ 5 по подне за девојке, а осим тога уторником од $\frac{1}{2}$ 5 до 6 часа за девојке, и од $\frac{1}{2}$ 5 до 6 или до $\frac{1}{2}$ 7 часа суботом за дечаке.

Како је овде главан рад читање и разговор о ономе, што се чита, то се предавања од сваког састанка тако распореде, да на читање и разговор оде најмање $\frac{1}{2}$ или $\frac{3}{5}$ одређена времена. У то читање узму се по 2 или 3 предмета, и то бар сваки пут по 1 не економски. Остало време иде на повторавање, које се има око онога главног рада тако поредити, да сваки састанак лепши облик добије. Нека се дакле почне сваки састанак са једном црвеном или светском песмом. За тим нека дође једно или два дебламовања. По томе да дође главни рад, читање и разговор о оном. За тим, или уплетно у то односан рачун или премеравање. Најпосле нека се заврши песмом.

На крају сваког састанка пита се ко ће, и гледа се, да све други долазе, који ће идућег састанка започињати песму и који ће дебламовати.

За повторавање науке хришћанске довољно је $\frac{1}{2}$ часа месечно, исто тако и за црвено словенско читање и разумевање, и за земљопис.

За писање довољно је $\frac{1}{2}$ часа у 14 дана. Исто тако и за повесницу, и за права грађанска.

Природопис и физика повторава се при читању.

Цртање, које је у варошким шегртским школама предмет најважнији заузимље у овој школи најмање $\frac{1}{2}$ времена од сваког састанка; а остало време употреби се у овој школи на стилистику, рачун, књиговодство и на читање. За цртање у сеоској повторној школи нека се узме 1 час после службе божије недељом и празником.

Они ученици повторне школе особито шегрти, који не би знали читати ни писати имају се узети најпре у приправни течај и разред, док ово не науче и има се ово учење тако удесити, да их и код куће го год узме и поучава у читању и писању, да што пре науче.

Што се тиче поделе овога рада на више учитеља, то да се разделе овако: највештији цртач прима на се предавање цртања, а други читање ове ил оне струке и вођење разговора у томе. Учитељице поучавају женску младеж. Ако ли је учитељ самац, то се има постарати, да нађе помоћницу, која ће помоћи поучавати девојке; а где год се, и што год се може наћи више вештака и вештакиња за речена предавања и поучавања ове одраслије младежи, то боље, а о том ваља учитељи и сви други да се брину.

II.

О ДЕВОЈАЧКИМ ШКОЛАМА.

Да се учење и образовање женске деце што боље унапреди, наређује се новом уредбом за српске народне школе §§ 18 и 24, да се сва женска деца осим обичних наука уче одсад и ручним радовима женскима, и разумном кућењу, као што се то у наставном плану на ближе опредељује.

С тога се истом уредбом § 39 наређује, да у свакој општини, ако је два учитеља један, ако ли их је више, то половина да женску децу засебно учити има, и § 37 да се при попуњавању учитељских места у девојачкој школи та места попуне учитељицама, које ће ту децу поменути ручним радовима и науци кућења учити.

Али не само у општинама где има два ил више учитеља и засебна девојачка школа него и у општинама с једним учитељем имају се женска деца поменути ручним радовима и кућењу учити, те за то учење вешта женскиња наћи, и поставити, и за њу плата ил награда одредити.

Учење тих радова и науке о кућењу држаће се сваки дан од 10 или $\frac{1}{2}$ 11 па до 12 сати пре подне; а да би та настава боље успевала има се по пропису § 25 исте наредбе постарати местни школски одбор, да се у свакоме месту саставе женске задруге од пријатељица школских, које ће помагати одборе у старању око ових школа, и чинити све можно, да би школе ове што лепше уцветале.

Да би сва без разлике женска деца имала за ручне радове довољно потребна материјала, дужна је општина да то из школске ил општинске касе набавља.

и то само за поуку у простим радовима, а за уметничке и луксусне радове нека подмирују родитељи сами (§ 25) а даље зависиће од општинске наредбе, хоће ли се они материјали давати деци сасвим бесплатно, или само предујамно и под условом, да се сва или пола од вредности оног материјала школи врати, или да се и неки део чисте добити на корист школе даде.

Како се поглавито за тим настати има, да се науче деца оним радовима, што су у свакој кући потребни, то се имају луксусни радови, као што су скупоцени везови и друго избегавати и ко хоће, да их учи, нека то чини приватно, ако има, да за то учење плаћа, а никако не сме учитељица тим осталу децу науком закидати.

О свему што деца у школи израде има се водити тачан попис. Тога ради мора свако дете имати своју књижицу, у коју ће се уводити сваки ручни рад детињи тако, да се означи: врста рада, дан кад је започет, дан кад је довршен, цена од уложена материјала, вредност од израђене ствари, и оцена самога посла.

Све ове рачуне има да води и школа за себе, и да подноси сваке године сумарни извештај о томе, колико је те године у школи, наплетено нашивено, навезено и друго, и колико је на то потрошено материјала, колика ли је вредност израђена посла, и ако је, колико је тим у школски фонд ушло.

О тачном и савесном бележењу у књижице и поднашању извештаја о томе водиће контролу одбор госпођа из поменуте задруге, по начину, како саме међу собом нареде.

Ради бољег потицања деце на рад има се о великим празницима, као и за време испита држати на zgodном месту изложба одо тих дечијих радова.

Да би се деца ова приучавала штедњи, тој главној вредности женској, имаће све оне крајцаре, што их или тим ручним радом својим завреде, или другаче заштеде, у школи да предају на оставу, па чим која ученица, тих крајцара толико накупи да их, најближа јавна штедионица прима, то ће се онде предати, и књижице на оно име извадити, чија је заштеда, па ове књижице све на сигурном месту у општини чувати, и тек онда дотичној ученици вратити, кад и повторну школу доврши.

И о овим штедионичким књижицама има се сваке године заједно с другим успесима школе подносити извештај.

Местни школски одбор заједно са одбором пријатељица ове школе стараће се: да се за учење ове деце набаве и потребне машине и справе за шав, за прање, за кување и друге у новом начину вођења куће припознате справе, да би особито у повторној школи старија женска деца научила и оним служити се.

Школски надзорници пазиће, да се ова наредба тачно врши и подносиће о овоме извештаје и даље нужне предлоге.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

Словослагање. Берлинске печатње сложиле су се међу собом и отвориле су нову печатњу само тога ради, да се сада сироте девојчице уче словослагању. Оскудица ради на начинила је скупоћу у овом, а употребење женске радње није нигде удесније, него у пословима, где нетреба много снаге, као што је словослагање.

Рђава калдрма. Француз Инжењер Леон мало израчунао је, да би Паризу за $8\frac{1}{2}$ милијуна франака заштедило се на колима и коњима, кад би све улице Париске биле патосане асфалтом из травера.

Колико се троши теја у Енглеској. Прошле 1871 године потрошено је у Енглеској 123,401.889 $\%$ теја, и на то примљено по 6 фенига порезе 3,085.468 стерл, на сваког становника пада дакле $3\frac{3}{4}\%$ теја да је потрошио, то је сувише за ово прескупо а шкодљиво пиће.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Шипуш и друг. Сисак 6. јулија 1873. Кукурузе се више нетражи тако живахно као прво, које по свој прилици одтуда долази, што су си купци повисе робе набавили, те сада на назадовање цена рачунајућ, само најнужније узимају. Последица овом млитавом односу робе јест та, да су цене збиља за 5—10 н. сузбијене. Промет изнаша само 5—6000 вагана.

Лечма нема.

Зоб је у врло угодном мњењу била, но од тога је много изчезнуло, што су страном обилнији привози били, а страном што је питање на тај предмет повешто малаксало, то су и цене за 10—15 н. назадовале, и даје се данас хрватска и армичена босанска роба по 3. ф. 40, а босанска у транзиту по 3. ф. 50—10 и на бечки цент.

Воде падају, али су још добро бродиве.

Време променљиво.

ПОДЛИСТАК.

УАШИНГТОН И ЊЕГОВ ДНЕВНИК.

Ђорђе Вашингтон, онај велики грађанин и државник американски, био је славни муж, што је имао главну заслугу, те се северна Америка ослободила од притиска Енглеске и као слободна, независна држава ујединила, дакле био је оснивач данашњег уједињења североамериканских држава. У рату против Енглеза предводио је чете. Кад се свршио рат, преда управу опет у руке конгреса и повуче се у приватан живот. Њему су за његове велике заслуге по отаџбину више пут нудили државне награде, но он их није примио него је шта више снагу и све своје имање жртвовао отаџбини; а када му је његова отаџбина понудила земље као имаовину, примио је тај поклон само под тим условом, да се употреби за школе и за јавну наставу, јер је био скроз уверен, да народ само школом постаје срећан и напредан. Он је основао прву велику школу у северној Америци.

У своје тестаменту је завештао: да се сви његови робови ослободе. Вашингтон је у свима приликама и неприликама остао Американцу узвишени узор правила републиканца. Он беше човек од дела, пун одважности, али поред тога беше праведан, и своје је послове мирно и умерено отправаљао. Све што год је радио мирно је промишљао, није пренаглађивао, јер је знао, да то јако шкоди ствари; постојан беше у невољи, а још постојанији у срећи, и храбар на бојноме пољу. Особито је пазео кога ће изабрати себи за саветника. Он није био завидљив нити себичан; беше искрен и поштен, савестан у својим дужностима а што је најважније, умео је сам себе савлађивати; према другима био је благ и пун призрења; он није знао за славољубље и охолост; сиротињи је помагао; а пре свега био је срцем и душом одан слободи. И као такав Вашингтон је један од највећих мужева свију времена.

Вредно је да саопштим читаоцима, како је тај велики и славни човек још као младић имао обичај, те је у свој дневник заводио све добре мисли, које су га занимале. Ако је у каквој књизи што ваљано и лепо написано читао, или ако је од паметних и искусних људи што племенито и узвишено чуо, одма је све то записао у свој дневник, који беше збирка умних изрека, дубоке истине и практичних правила. Ту је књигу свагда носио уза се, и његов је дух у њојзи увек налазио пуно нове ране и поуке, која га је уздизала и крепила, и од свега одвраћала, што је ниско и простачко. Ево дакле неколико његових бележака о понашању:

„Кад дођемо међу људе, не треба ништа да учинимо, чим би повредили поштовање према коме у друштву.

„Не спавај, кад други говоре, не седи, кад други стоје, не говори кад треба да ћутиш, и не иди даље кад други застану.

„Не окрећи ником леђа, особито кад с ким говориш; не дрмај сто, на ком други чита или пише, не на наслањај се никад на другога.

„Онима, који отправаљају какво звање или имају какво достојанство, припада првенство сваком приликом; али ко су млади, треба да показују поштовање према онима, који су им равно били по рођењу било у другим својствима, све и ако ови нису ни у каквом јавном звању.

„Разговор са људима од посла нека ти је кратак и јасан.

„Кад посетиш болесника, не прави се лекаром, ако се у тим стварима не разумеваш.

„Обеш ли коме да што саветујеш или приговориш, свагда најпре промисли, да ли да учиниш јавно или на само, одма или другом приликом, и какве речи да употребиш; ако га учораваш, не показуј ни труна од гњева, већ буди благ.

„Буди ономе захвалај, који те поправи, ма кад и ма где он то учинио; а осећаш ли да ниси крив, а ти то реци ономе који те користи на згодном месту и у своје време.

„Кад коме у чему приговараш буди у томе сам бесприкоран; јер пример више вреди, него сама поука.

„Не вређај никога речима, а још више избегавај сваку псовку и погрду.

„Не веруј одма гласовима, који су другима од штете.

„Гледај да се са добрим људима здружиш, ако ти је твоје поштење мило; јер боље је бити сам, него у рђавом друштву.

„Твоји разговори нека су без злобе и зависти, јер тим показујеш, да си благе добре нарави; а у другим приликама, где се страст узбуђује, нека те разум руководи.

„Не буди брзоплет: буди пријатан и учтив, најпре ти поздрави; слушај и одговарај, не буди замишљен, кад треба да говориш.

„Не замеравај никоме, ако није у чему савршен, јер то треба да чине само родитељи, учитељи и старешине.

„Најпре промисли, па реци, говори људски и разговетно.

„Кад когод говори, пажљиво слушај и не буни оне, који га слушају. Запне ли у говору, не помажи му, ако то од тебе не тражи; не прекидај га у говору, већ му одговори онда, кад је изговорио.

„Не приповедај новости даље, ако не знаш, јесу ли истините.

„Кад о чему говориш, говори без сваке страсти и смотрено, па ма како незнатан био онај, који те слуша.

„Кад што говориш, не почињи од кулина бана, и не понављај често то исто.

„Не љути се за столом, ма се шта догодило, а кад се већ љутиш, не дај да други опазе; показуј ведро лице, особито кад имаш гостију, јер веселост и расположеност толико вреди, као једно јело више.

„Кад говориш о балу и њиховим својствима, говори озбиљно и са страхопоштовањем. Повинуј се твојим родитељима и поштуј их, све ако су и сиromaшни.

„Твоја уживања нека су мушка, али не грешна.

„Пази, да ти се у срцу не угаси она мала божанствена искра, што се зове свест.“

* *

Р А З Н О.

У вароши Стутгарту може се видети 3 године стара веома лепа крава. Крава је та сасвим гола по целој телу, и кожа јој изгледа као она, од које се граде лепе fine рукавице а пре неколико недеља отелила је иста крава теле, длакаво као и свако друго. Осим тога сиса ту краву друго неко теле, које опет нема длаку него мрку вуну по телу; само је глава дла-

кава. — Мати те чудновате краве отелила је још једну таку голу, али су је људи убили јер мишљаху да је то нечист посао, да су то виле и вештице и т. д. учиниле. О просвето, када ће доћи царство твоје свуда и на сваком месту!

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У селу Голубовцима у Зети десио се по тамошње хришћане Србе несретан догађај. Запаљена је турска џамија. Запалили су је како се прича сами турци да би потметули то дело Србима, и да би тако имали узрока да Србе гоне. Тако је било. Турци су сутра дан после пожара, ударили на српске куће, чинише бездела као бојаги да пронађу оне који су џамију запалили. Затим су запалили и огњем уништили две српске цркве. Услед тога народ српски је огорчен и није чудо што је већ до сукоба дошло.

„У Гласу Црногорца“ читамо склопљени, одобрени и потврђени уговор између Аустрије и Црне Горе. Потоме ће Аустрија издавати велике кривце Црној Гори а ова опет Аустрији. Исто се тако учинио између те две државе и поштански уговор.

Ових дана свршена је погодба Хвата са Мађарима.

Председник угар. министарства г. Слави, добио је од Њег. Вел. краља велики орден. Вели се да је то зато, што је Славија стекао многе заслуге при развојачењу границе и при Хрватско-угарској погодби!

Из Панчева јављају да је тамо кр. повереник Флат скинуо са звања панчевачког градоначелника Павловића и вел. бележника Бекића, с тога што су подписали молбу и тужбу панчевачког претставништва Њег. Вел. краљу у погледу границе и њезиних права. Зар се већ ни молити несме?!

Београдско српско позоришно друштво је распуштено и чланови су добили за два месеца плате при отпугу. Веле да је због тога, што треба прегледати рачуне и умалити број глумаца и глумица, па ће се тек после тога на ново склапати позоришна дружина.

У Паризу је персијски шах сјајно дочекан од Макмахона.

Испити другог течаја на срп. вел. гимназији у Н. Саду почели су јуче 30. јунија и трајаће до 20. јулија. Школска година ће се завршити 15. јулија и. н.

Угарски министар просвете поднео је ових дана сабору земалском закон о средњим школама (гимназијама и реалкама), у коме стоји да грчки језик неће одсада бити обвезан у гимназији, него га могу учити само они који хоће. Видићемо како ће се то на сабору решити.

У Загребу је изишао: „Rad jugoslavenske akademije“ књига 23. У тој књизи има и ћирилицом наштампана расправа дра Б. Петрановића „О праву наслеђства код Срба.“ И остале расправе су занимљиве. Књига стаје 1 ф. 50 н.

О Г Л А С.

!!! НЕДАЈТЕ СЕ ВАРАТИ !!!

Неки Швајцерац и Бечлија нуду непрестано неку лечећу маст за уевару (киле) по 3 ф. 50. н. теглицу, и то без поштарине али они сами пишу да 2—3 и 4 теглице само онда помажу кад се од њи купи и подпасач за 8—12 ф. дакле само подпасач помаже? и тај би кошто 20—22 ф. а код Циглера имаде још бољи па само 4 фор. од најбоље врсте, fine Рукавице само 1 ф. 10. код

1—3

Аугуста Циглера.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.